

Stulecie plebiscytu na Warmii i Mazurach

100 lat temu, 11 lipca 1920 r. na obszarze Warmii, Mazur i Powiśla został przeprowadzony plebiscyt. Andrzej Abako, starosta olsztyński, wziął udział w zorganizowanych przez wojewodę warmińsko-mazurskiego obchodach rocznicowych wydarzenia.

Wraz z odrodzeniem się Polski po 123 latach zaborów problemem międzynarodowym okazało się wyznaczenie granic państwa. Spornymi terenami były przede wszystkim Śląsk, Warmia i Mazury: pretensje ze względów historycznych, gospodarczych i demograficznych rościły sobie do tych terenów zarówno Polska, jak i Niemcy. W myśl postanowień Traktatu Wersalskiego o przynależności tych ziem miały zdecydować plebiscyty. Ten odbył się 11 lipca 1920 roku pod patronatem Ligi Narodów. Polska poniosła w nim druzgocącą klęskę. Do kraju przyłączono tylko 8 gmin. Ziemię Warmii, Mazur i Powiśla weszły, w przytłaczającej większości, do Rzeszy.

Przyczyn przegranej było wiele. Dobra organizacja Niemców: zorganizowana akcja przywożenia na tereny plebiscytowe ludności z zachodniej części kraju, intensywna agitacja i propaganda, działalność bojówek terroryzujące zwolenników przyłączenia do Polski itd. Na niekorzyść Polski działał też czas: na lipiec przypadała ofensywa wojsk Armii Czerwonej, co skutecznie wykorzystwała propaganda niemiecka nazywając Rzeczpospolitą „państwem sezonowym”, które za chwilę zostanie zajęte przez bolszewików. Polskie władze, zajęte czerwonym potopem ze wschodu nie były w stanie zorganizować akcji przewożenia głosujących na tereny plebiscytowe tak, jak to uczynili Niemcy. Setki Warmiaków i Mazurów zaangażowanych w akcję plebiscytową pozbawione zostały tym samym pomocy ze strony Macierzy. Rzeczpospolita, całkowicie skupiona na wojnie, nie mogła rozwinąć własnej kampanii propagandowej, a sami działacze nie byli w stanie w ciągu kilku tygodni nie „odrobić” wieków germanizacji.

Choć w dwudziestoleciu międzywojennym idea powrotu Warmii i Mazur w granice Rzeczypospolitej nie miała poważnych szans urzeczywistnienia, nigdy jednak nie znikła całkowicie, podtrzymywana głównie przez koła endeckie. Założona w 1924 roku w Poznaniu korporacja akademicka „Masovia” za jedno ze swych głównych zadań uważała właśnie „pracę oświatową nad uświadomieniem narodowym ludności polskiej na Warmii i Mazurach”. Została ona wprowadzona w życie dopiero po drugiej wojnie światowej, jednak w okolicznościach, których żaden członek „Masovii” nie uznałby za fortunne. Tereny obecnego regionu Warmii i Mazur powróciły do Polski w 1945 roku.

- 100-lecie plebiscytu to święto polskości i Polaków, którzy słowem i czynem walczyli o tożsamość narodową w swojej ojczyźnie. Ostoją polskości stała się zwłaszcza południowa Warmia, gdzie szczególnie silne było przywiązanie do tradycji, kultury i religii. Świąta Warmia, o której 29 lat temu mówił papież Jan Paweł II, zawsze była wierna Bogu i Kościołowi katolickiemu. Była też wierna Polsce, a podkreślali to czołowi działacze plebiscytowi, jak choćby Franciszek Barcz, Michał Lengowski, Alojzy Śliwa, czy ks. Walenty Barczewski. Gdy nasz mała ojczyzna wróciła do polski w 1945 roku, była głęboko przeorana; zawieruchą dziejową. Przez wszystkie trudy lata; ponieważ; duch polskości nie zaginął. Nadal splatają się tu różne kultury głównie polska, niemiecka i ukraińska. Na szczęście w zdecydowanie bardziej przyjaznej atmosferze niż sto lat temu; mówił starosta Andrzej Abako.

Z okazji 100-lecia plebiscytu Stowarzyszenie Społeczno i Kulturalne Pojezierze opracowało interaktywną, cyfrową mapę. Zgromadzono na niej najważniejsze informacje dotyczące ówczesnych wydarzeń na Warmii, Mazurach i Powiślu.

- O plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu, w 1920 r. napisano praktycznie wszystko, ale informacje są rozproszone w różnych, trudno dostępnych publikacjach i wydawnictwach; tłumaczy Ewa Hopfer, prezes SSK Pojezierze. - Postanowiliśmy opis najważniejszych wydarzeń zgromadzić w

jednym miejscu, właśnie na internetowej mapie, bardzo łatwej w obsłudze i nawigacji. Mapa zawiera zdjęcia, wspomnienia uczestników plebiscytu, archiwalne wypowiedzi dźwiękowe, infografiki, dane statystyczne. W setną rocznicę plebiscytu, który odbył się 11 lipca 1920 r., mapa z pewnością będzie źródłem pogłębionej wiedzy historycznej. Zastosowaliśmy nowoczesne narzędzia cyfrowe, pozwalające np. osobom niedowidzącym na użycie funkcji automatycznego czytania wybranych tekstów.

- Mapa jest świetnym narzędziem edukacyjnym – dodaje Janusz Soroka, sekretarz Stowarzyszenia. – Zastosowaliśmy rozwiązania chmurowe opracowane w fińskim start-upie, które są w dobie pandemii powszechnie wykorzystywane przez nauczycieli całego świata. Mapa dostępna jest na stronach internetowych naszego stowarzyszenia, ale poprzez funkcję tzw. osadzania może być publikowana na dowolnych portalach, np. szkół, bibliotek, domów kultury. Zachęcamy placówki oświatowe do wykorzystania mapy w pracy dydaktycznej i do umieszczania jej na własnych stronach internetowych. Pomysłodawcą i twórcą mapy jest olsztyński dziennikarz Sławomir Ostrowski.

Mapa dostępna jest pod adresem: <https://www.thinglink.com/scene/1303307470172585986>

Drukuj